

**РОЛЯТА НА УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛНИТЕ ЗАДАЧИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА  
ПРОФЕСИОНАЛНИ УМЕНИЯ ЗА КЛИНИЧНО МИСЛЕНЕ У БЪДЕЩИТЕ  
МЕДИЦИНСКИ СПЕЦИАЛИСТИ**

**Елена Желева, Надежда Иванова**

*Тракийски университет, Медицински факултет, катедра „Здравни грижи”, България,  
6000 гр. Стара Загора, ул. „Армейска”11*

*e-mail: [ejeleva@abv.bg](mailto:ejeleva@abv.bg)*

*e-mail: [n.ivanova.uni.sz@abv.bg](mailto:n.ivanova.uni.sz@abv.bg)*

**ROLE OF TRAINING-COGNITIVES FOR ACQUISITION OF PROFESSIONAL SKILLS  
FOR CLINICAL THINKING IN FUTURE MEDICAL EXPERTS**

**Elena Zheleva, Nadezhda Ivanova**

*Healthcare Department, Faculty of Medicine, Trakia University, 11 Armeiska Street,  
6000 Stara Zagora, Bulgaria*

*e-mail: [ejeleva@abv.bg](mailto:ejeleva@abv.bg)*

*e-mail: [n.ivanova.uni.sz@abv.bg](mailto:n.ivanova.uni.sz@abv.bg)*

**SUMMARY**

By the pedagogical practice of the medical institution of higher education, the object is to prove that the teaching cognitives are an effective method forming ability for creative thinking in students. The aim of the scientific report is to find and lay at organizational level-the pedagogical conditions and the effectiveness applying to the teaching cognitives in the studying modules to gain professional abilities, to gain clinical thinking by the future medical specialists. The subject of the survey is the process and the conditions, in which the role of the teaching cognitives, form professional abilities and enhance effectiveness of the educational process. Due to the used practical assignment, students acquire professional skills to have clinical thinking and form professional abilities themselves, to have competence to communicate with the patients, their relatives and medical team.

*Key words: cognitives, professional skill, clinical thinking*

В педагогическата практика на висшето медицинско училище се доказва, че един от най-ефективните методи за формиране на способности за творческо мислене у студентите има активизиращата обучителна технология – решаването на учебно – познавателни/проблемни задачи. Клиничните задачи поставят за разрешаване не само лечебно – диагностични, а и редица проблеми от друг характер като профилактични, етични, деонтологични, социални и други. Освен точността и прецизността на знания тук особено значение имат напрежението на спешната ситуация, необходимостта от неотложно решение, бързото и навременно действие и голямата отговорност, свързана с постигането на очаквания резултат.

Целта на научното съобщение е да се разкрият и очертаят организационно – педагогическите условия и ефективността от прилагането на учебно – познавателните задачи в учебните форми за придобиване на професионални умения за клинично мислене у бъдещите медицински специалисти. Да се изследва значимостта им за повишаване на познавателните и професионални интереси на обучаваните.

Предмет на изследването е процесът и условията, при които ролята на учебно–познавателните задачи формират професионални умения за клинично мислене и повишават ефективността на учебния процес при подготовката на бъдещите медицински специалисти.

Обект на изследването са студентите от катедра ”Здравни грижи” на Тракийски университет, Медицински факултет – град Стара Загора и техните преподаватели.

В процеса на изследването се използваха: анкетен метод, целенасочено наблюдение и педагогически експеримент.

Учебно–познавателните задачи използвани за обучението на студентите във висшето медицинско училище представляват документиран изходен модел на пациент с описание на субективни и обективни симптоми, медицинската документация на пациента, предложено лечение при даденото клинично състояние на пациента с цел да се постави диагноза, да се приложи оптимално надеждно лечение при даденото състояние на пациента и да се положат нужните общи и специални грижи за него. Решаването на диагностични и лечебни задачи е възможно само посредством използването на поредица от мисловни процеси и операции, необходими за успешното изпълнение на аналогични професионални дейности от медицинския специалист в условията на реалната болнична обстановка.

### **МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО**

В процеса на работата използвахме следните методи: анкетен метод със смесена анкетна карта, съдържаща 26 отворени и затворени въпроса с 100 броя студенти от специалност – “медицинска сестра”, ”акушерка” и техните преподаватели на Тракийския университет – Медицински факултет град Стара Загора. Данните са събрани посредством анонимна, пряка, индивидуална анкета. Анкетата се проведе в началото и края на изследването с цел да се установят резултатите от използваната технология.

Експеримент с две групи студенти от специалност ”медицинска сестра” и ”акушерка” в град Стара Загора, едната се обучава с традиционните методи на обучение, а другата с активизиращата обучителна технология, с цел да се докаже ефективността и необходимостта от използването на учебно-познавателните задачи при подготовката на бъдещите медицински специалисти.

Според Л. Б. Наумов учебно – познавателните задачи трябва да отговарят на следните основни изисквания: да са ориентирани към формиране на знания, умения и компетенции на бъдещите медицински специалисти от III-то познавателно равнище, т. е. да се допуска само ситуация: ”задача – решение”, а не ”въпрос – отговор”; не е възможно решаването на учебно – познавателни задачи чрез директното използване на данните от учебните методики и помагала; недопустимо е решаването им да бъде ориентирано към безцелни разсъждения, т. е. решението трябва да е резултат от мисловни операции с конкретни критерии за решаването на всички въпроси или на определен етап от задачата; условието им трябва задължително да съдържа минимум значими признаци, необходими за правилното решение, т. е. желателно е включването на второстепенна, излишна информация, като с това се постигат две цели /предоставя се на студента възможността сам да определи кои от данните в учебно – познавателната задача са достатъчни за правилното ѝ решение; ограничения брой изходни данни влиза в противоречие с огромната по обем информация, заложена в учебните методики и помагала/; по структура те може да бъдат статични, динамични, прости и сложни; не е задължително професионалните клинични учебно – познавателните задачи да имат изпреварващ характер; те може да съдържат пряко тестово описание на симптомите; включената в условието на задачата първична медицинска документация трябва да бъде истинска, неподправена; когато за решаването им решаваща е информацията за външния вид на пациента, недопустимо е текстово описание, т. е. нужни са фотографии, диапозитиви, филми; на всяка професионална учебно – познавателна задача трябва да бъде изработен еталон на верния отговор, т. е. той може да се представи като кратък, краен отговор, когато същите се предлагат за обучение. Ако се използват в контролна процедура, задължително се изработват еталони и критерии за всеки етап от решаването на задачата [2, с.126-127].

Медицинското образование е обществено организирана дейност за получаване от студентите на знания, умения, навици и професионални компетенции за практикуване на медицинската професия. Определящи за професионалното формиране на студентите са

качеството и ефективността на лекционния курс, използването на активизиращите обучителни технологии при провеждането на учебно–практическите занятия, учебната практика и преддипломния стаж. Чрез алгоритмите и учебно–познавателните задачи се формират способности и умения за практическа дейност, самостоятелност и творческа изява на студента.

## РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Подготовката и извършването на изследването показват, че ако се постигне целта му, ще се разкрият възможностите на учебно – познавателните задачи за придобиване на професионални умения за клинично мислене у бъдещите медицински специалисти в учебните форми на практическото обучение. Активната и планомерна учебно–познавателна дейност на студентите е насочена към усвояване на професионални знания, умения и компетенции, както и за формирането на професионално значими личностни качества, необходими за бъдещата им професионална дейност. Участниците в проведеното изследване по групи дават данни, които не показват съществени различия по приетите основни показатели, и ще се интерпретират обобщено, според очертаните тенденции, отнасящи се до основните проблеми на изследването. Резултатите от проведеното изследване са анализирани според приетите показатели и критерии, обобщени през погледа на студентите и преподавателите. Изследването показва, че студентите мислят позитивно за важността на учебно–познавателни задачи, използвани в подготовката им по време на учебно–практическите занятия, клиничната практика и преддипломния стаж. Използвайки ги те полагат качествени здравни грижи върху човека – здрав или болен, усвоили професионални знания, умения и навици. Използваните учебно – познавателни задачи в практическата подготовка коригират неточностите в знанията на студентите от лекционния курс, и така те преосмислят, допълнят, затвърдят и “тренират“ придобитите знания върху мулажа, “симулирания“ и реалния пациент. Доказаха се задоволените потребностите на студентите от професионални медицински знания, умения и навици за прилагане на здравна грижа за пациента по дадената им информация чрез учебно–познавателните задачи. Преподавателите възпитат у студентите правилно отношение към пациента, зачитане на неговите права и личност, чувство за отговорност и дисциплинираност. Висока е степента на оказаното влияние за придобиване на професионални умения за клинично мислене у студентите. Изградените знания, умения и навици чрез учебно – познавателните задачи по време на практическата подготовка на бъдещите медицински специалисти са достатъчни за полаганите общи и специални здравни грижи в болничните заведения. Те съдействат за усвояване на нова медицинска терминология, изграждат научно мислене, търсене и откриване на нови знания, умения и навици. Учебно – познавателните задачи подпомагат студентите за формирането у тях на самостоятелно клинично мислене и умения за адекватно повторение в спешни ситуации. Помагат и да си изработват умения за общуване и комуникация с пациентите. Чрез учебно–познавателните задачи цялостно се формира бъдещият медицински специалист и придобива професионални умения за клинично мислене, според преподавателите и студентите взели участие в изследването. Анализът на резултатите от проведеното изследване позволява да се направи извод, че усвояването на практическите знания, умения, навици и професионална компетентност по време на практическото обучение чрез учебно–познавателните задачи са основа за подготовката и формирането на бъдещия медицински специалист. Проведеното изследване със студенти от I-ви, II-ри, III-ти и IV-ти курс – специалност ”медицинска сестра” и ”акушерка” показва, че в началото му, студентите от първи курс не оценяват достатъчно използването на учебно – възпитателните задачи по време на учебно – практическите занятия и клиничната практика като особено важни по значимост. Те смятат, че и без тях ще е на ниво професионалното им обучение. Мнението на студентите от втори, трети и четвърти курс се различава значително от това на

първокурсниците. Те са убедени, че чрез учебно – познавателните задачи, използвани по време на практическото им обучение могат да им помогнат за придобиване на професионални умения за клинично мислене, по-доброто формиране на практически умения, както и за усвояване на знания, умения и професионална компетентност. Преподавателите единодушно са на мнение, че учебно-познавателните задачи, използвани по време на учебно – практическите занятия, клиничната практика и преддипломния стаж съдействат оптимално за подготовката на бъдещия специалист за придобиване на професионални умения за клинично мислене. Те са особено важни за професионалното му формиране. Преподавателите не пропускат възможността да споделят, че има нужда от нови методики и литературни източници, чрез които ще може да се повиши активността на студентите, по време на практическото им обучение. Не е малък и процентът от изследваните студентите в първи курс, които не могат да преценят дали са важни за тях, а не малко от тях са категорични, че може да се обучават и без учебно-познавателни задачи. Изследваните преподаватели са 100% на мнението, че и през четирите курса на обучение учебно – познавателните задачи в процеса на практическото обучение са важни и необходими за професионалната им подготовка. Чрез придобитите знания, умения и навици студентите изграждат положителна мотивация, интерес към професията, практически нюх и съобразителност. Според всички анкетираните студентите от първи курс учебно-познавателните задачи не допринасят достатъчно, а само 41% за преосмисляне, допълване и затвърдяване на получените знания, умения и навици. За разлика от тях, 68% от второкурсниците са на мнение, че те им помагат, 81% от третокурсниците и 100% от четвъртокурсниците и преподавателите им смятат, че те съдействат за преосмислянето, допълването и затвърдяването на знанията, уменията и навиците. Според преподавателите усилията трябва да се насочат към повишаване интереса на студентите за преосмисляне, допълване и затвърдяване на теоретичните знания, по време на практическото им обучение с учебно-познавателните задачи. Изследването показва, също че подадената информация на студентите по време на учебно–практическите занятия чрез традиционните методи на обучение не задоволява потребностите им от професионални медицински знания, за прилагане на здравни грижи върху здравия или болен човек в болничното заведение. Както студентите от първи и втори курс, така и преподавателите им са на мнение, че е необходимо по време на практическото им обучение трябва да се работи по всеки проблем чрез активизиращи обучителни технологии.

## ИЗВОДИ

Проведеното изследване доказва, че чрез учебно – познавателните задачи бъдещите медицински специалисти са в състояние да придобият професионални умения за клинично мислене по време на практическата им подготовка и очерта необходимостта им от използването. В основата на проведеното изследване залегна тезата, че преподавателят по здравни грижи е основен субект в подготовката на специалиста по здравни грижи. Със своята дейност в условията на учебно-практическите занятия, клиничната практика и преддипломния стаж той е един от основните фактори за формирането на бъдещия специалист, обучаващ се във висшето медицинско училище. Резултатите от проведеният експеримент по проблема с студентите позволява да направим следните изводи: учебно–практическите занятия, клиничната практика и преддипломния стаж могат да са основни, важни и незаменими учебни форми, както и средство за формиране на знания, умения, навици и основен метод на професионално обучение, след като се използва методиката на преподаването им чрез учебно-познавателните задачи; да предизвикат събуждане и поддържане на висок професионален и познавателен интерес у студентите и да закрепят позитивната им мотивация след въвеждане и използване на специално подготвени за тази цел методики. Мнението на изследваните след проведенния експеримент в условията на учебните

форми за практическо обучение е положително. Те единодушно мислят, че чрез активизиращата обучителна технология се формира бъдещия специалист.

Задълбоченият анализ на получените данни от проведеното изследване позволява да направим следните изводи:

1. Учебно–познавателни задачи, използвани в практическата подготовка на специалистите по здравни грижи формират интерес у тях за полагането на качествени здравни грижи за човека-здрав или болен.
2. Удовлетворяващо е влиянието им, използвани от преподавателя по здравни грижи при усвояване на знанията, уменията и навиците у студентите при обгрижването на нуждаещия се човек.
3. Използваната активизираща обучителна технология в практическата подготовка на бъдещите медицински специалисти коригира неточностите в знанията им от проведенения лекционен курс.
4. Учебно-познавателните задачи в процеса на практическото обучение на медицинските специалисти съдейства за удовлетворяване на студентите в усвояването на нова медицинска терминология.
5. Чрез учебно – познавателните задачи у бъдещите медицински специалисти се формират професионални умения за клинично мислене, първоначални експериментални навици и адекватно поведение в спешни ситуации в реална болнична обстановка.
6. Благодарение на използваните учебно-практически задачи студентите придобиват професионални умения за клинично мислене и формират у себе си професионални умения и компетенции за общуване с пациента, близките му и медицинския екип.

#### **ЛИТЕРАТУРА**

1. Воденичаров Ц., и колектив, Медицинска педагогика, София, 2009
2. Митова М., и колектив, Методика на практическата подготовка на медицинските специалисти, София, 2009
3. Рангелова Е., Методика на възпитателната работа, София 2008